

MARKO VIDOJKOVIĆ

■ Laguna ■

Copyright © 2017, Marko Vidojković
Copyright © ovog izdanja 2017, LAGUNA

BIBLIOTEKA
MERIDIJAN
KNJIGA BR. 61

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

E BAŠ VAM HVALA

1

„Deco, kao što znate, u ponedjeljak je Prvi maj, Međunarodni praznik rada, ne ide se u školu sve do srede, a danas je sa nama drug Mirko Šipka.“

Učiteljici Marini crveni uvojcji upadali su u oči, a ona ih je desnom rukom sklonila iza uva odmah pošto je završila rečenicu. Čim je nastavila da govori, oni su joj, međutim, ponovo upali u oči.

„Drug Šipka nam je došao u goste da bi vam govorio o svom poslu. Deco, drug Mirko, naime, ima veoma zanimljivo radno mesto! Slobodno ga pitajte šta god želite.“

Izgovorivši to, sklonila je kosu iza desnog uva, a jedan debeli podigao je ruku. Pravo malo bure sala, s kovrdžavom riđom kosom, u plavoj učeničkoj kecelji, kakve moja generacija nije nosila.

„Druže Šipka“, zapištao je, „da li je vaš posao zanimljiv kao i posao Miličine mame? To je ona pegava što sedi pored prozora...“

„Miladine“, prekinula ga je Marina, „nismo ovde da bismo se sprdali!“, a deca su se na njenu poslednju reč

upišala od smeha. „Dosta, dosta, to uopšte nije toliko smešna reč koliko se sad dernjate.“

Ceo razred se kliberio, pegava Milica se sva postidela, a ja sam sačuvao pribranost. Zapravo, uživao sam. Odluka da nemamo dece bila je jedna od najboljih koje smo moja supruga Tijana i ja doneli.

„Druže Miladine...“, izgovorio sam, namerno napravivši pauzu kako bi klinci mogli da se nasmeju, međutim, niko nije ni zucnuo, „...nemam pojma čime se bavi Miličina mama, tako da ne umem da odgovorim na tvoje pitanje.“

„Miladine, postavljalj samo svrsishodna pitanja, nemoj večito da izigravaš odeljensku budalu“, opomenula ga je Marina, a odeljenje se na ovu opasku ponovo grohotom nasmejalo. Jebote, kakvi mali krelci. Da li je moguće da se ništa nije promenilo još od 1984, kad sam bio u njihovim godinama. Jedino te uniformice, i ti tableti na njihovim klupama. I to ne baš kvalitetni, gorenje iz 2014. Mogli su deci da daju obod ili EI Niš, ali *Gorenje* je posrnulo u borbi s inostranom konkurencijom, pa je dobilo subvencije od Saveznog izvršnog veća da svoje uređaje uvali osnovcima.

Nije išlo. Lepo sam joj rekao da nisam ja za ta sranja, ali ona je insistirala i, eto, glumio sam budalu pred nerazumnom dečurlijom, osokoljenom jugoslovenskim školskim sistemom, u kome su oni zapravo bili gazde svog obrazovanja, sve dok su se držali pionirske zakletve. Prvi se jebeni Miladin nije pridržavao zakletve, pre svega stavki da će poštovati starije i biti veran i iskren drug.

Marina se malo nagla da skloni uvojak kose, ovog puta kako treba, a u mene su iz njenog dekoltea gvirnule dve sise, veličine zlatnog delišesa, u belom brushalteru.

„Druže Mirko“, obratila mi se, a ja sam podigao pogled na njene smeđe oči, „Miličina mama je glumica u Dečjem pozorištu 'Boško Buha', tako da s njom ne možete da se merite. No počnite već jednom da govorite, nemamo ceo dan.“

Klinci su izgubili strpljenje, počeli su da se došaptavaju, a u meni je splasnuo i poslednji tračak entuzijazma.

„Dobro. Deco, ja radim u Saveznom sekretarijatu za unutrašnje poslove...“

„Milicajac!“, oduševljeno je kliknuo plavušan iz druge klupe.

„Nisam milicajac“, odgovorio sam staloženo, a oni su krenuli da negoduju. „Radim kao istraživač u Upravi za analizu neobjašnjivih fenomena“, ispalio sam sve svoje adute, pomiren sa činjenicom da ovi novi klinci neće pasti na dupe zbog toga, kao što sam ja nekada padao na dupe pred avanturama Martija Misterije i Dilana Doga.

2

Kao što sam i pretpostavio, uopšte ih nije dotaklo ono što sam izgovorio. Pogledao sam Marinu, a ona je slegla ramenima, što joj je dekolte učinilo za nijansu dubljim. Jedna s kivicama, iz pretposlednje klupe, podigla je ruku.

„Druže Šipka, šta su to neobjašnjivi fenomeni?“, zapljukala je.

„To su fenomeni za koje nauka nema objašnjenje.“

„Kako to? Zar jugoslovenski naučnici nemaju objašnjenje za sve?“

„Jugoslovenski naučnici jesu najbolji na svetu i znaju više nego njihove kolege iz Evropske unije, Amerike, Rusije i Kine zajedno. Ali ima nekih fenomena za koje čak ni naši naučnici nemaju objašnjenje.“

Spopala me velika teskoba, pošto sam pretpostavio šta će me sledeće pitati, a zapravo se, na svom radnom mestu, za ovih petnaest godina, nisam susreo ni sa jednim fenomenom koji nauka ubrzo nije objasnila.

„Pa dajte nam neki primer neobjašnjivog fenomena!“, zaječala je malecka, a ostali su me drsko gledali, osetivši da je moja pretpraznična poseta bila zapravo šarena laža.

„Dajte nam primer, dajte, dajte!“, zagrali su i drugi.

„Mir, deco!“, intervenisala je Marina, a deca su ućutala. „Jasno je da je vaš današnji gost na društvenoodgovornoj poziciji i da ne može sva svoja saznanja da podeli ni sa mnogo ozbiljnijima od vas. Ali neka saznanja može, je li tako, družo Šipka?“

Pogledala me je. Želela je da lažem, a ja nisam bio vaspitan da lažem. Naročito ne one na kojima ostaje budućnost.

„Tako je, drugarice Marina. Eto, jednom smo imali slučaj da se u istočnoj Srbiji, nedaleko od Boljevca, pojavio takozvani drekavac...“

Klinci su ponovo počeli da se smeju, i to svi uglas, grohotom. Eto drekavaca, i to pravih, koji će naslediti sve za šta su se naši preci krvavo borili. I možda čak sve to razjebati. Osvrnuo sam se. Iza mene, iznad bele table po kojoj su deca žvrljala raznobojnim markerima, stajala je Titova slika, u plavoj uniformi i s pogledom uprtim u daljinu.

„Deco, drekavac je čudovište“, zastao sam, a oni su izbegili oči, jer ipak su bili samo deca. „koje se, po paganskoj mitologiji, pojavljuje u zabitim krajevima. Kada padne noć, drekavac počinje da se dere, a svakoga ko izađe napolje pojede. Naročito voli da jede decu.“

Gledali su, čas u mene, čas u učiteljicu, napeto iščekujući.

„Jasno je da su to narodne izmišljotine, ali ako negde neko prijavi drekavca ili nešto tome slično, vešticu ili vampira, moja Uprava će to da istraži.“

„Ako su izmišljotine, šta ima da istražujete?“ , javila se ona ista mala.

„Milicija je zadužena da proveri da li je takva vest lažna, a onda i da kazni onog ko je širi. Međutim, ako patrola ne može sa sigurnošću da utvrdi da je vest lažna, onda

slučaj prelazi u nadležnost moje Uprave“, izgovorio sam polunadrkano, što ju je konačno malo obuzdalo.

„I šta je bilo?“, upitala je, sada pomalo uplašena od mogućnosti da se u nekoj vukojebini zaista krije drekavac.

„Patrola je utvrdila da je vest bila plasirana od strane jedne penzionerke željne pažnje. Dobila je pažnju države u vidu novčane kazne od sudije za prekršaje.“

Odeljenje je negodovalo nezadovoljno raspletom, a ja sam se nasmejao, ponovo na silu. Informacija o drekavcu se zaista pojavila pre nekih pet godina, a ispostavilo se da su turisti iz Švedske, zajedno sa babom koja ih je ugostila na Staroj planini, pušili travu do koje su došli putem zvanične distribucije, babu pukao loš trip, pa joj se učinilo da čuje drekavca. Kad se malo povratila, priznala je da je najverovatnije čula rikanje krava iz štale. Milicioneri su nam, najpre, po službenoj dužnosti, javili šta se dešava, a pola sata kasnije javili su i da je reč o lažnoj uzbuni. Sutradan, kada smo došli na posao, drekavca nismo ni pomenuli.

3

„Priču o drekavcu si izmislio, naravno?“ ,smejala se Marina, kada smo, pošto je zvonilo za mali odmor, izašli iz učionice.

„Jok, eno ga drekavac, i dalje slobodno luta šumama. Ne znam koji mi je bio da uopšte dolazim, bolje da je došla Tijana, da im priča o lečenju autizma kanabisovim isparenjima.“

„Ha, pa bila je Tijana još u prvom razredu, odmah posle sistematskog“, nežno me gurnula laktom. „Pričala im je kako smo jedina zemlja na svetu u kojoj je rak skoro iskorenjen. Za ove tri godine dovlačila sam im kurtu i murtu, da ih zabavljaju svojim pričama s posla. Eto, sad si i ti došao na red i hvala ti što si pristao, baš sam razbijala glavu oko toga koga da im dovedem za Prvi maj.“

„Smrdim u Upravi godinama i ništa. Čak ni jedan jedini NLO! Sve može da se objasni u ovoj jebenoj zemlji, jebala ih nauka. A kako sam se samo palio da ću biti jugoslovenski Foks Molder. Pa čak i prvih pet godina od zaposlenja. Pa i narednih deset. A onda sam prestao da se nadam. Duhovi ne postoje, vanzemaljci spadaju u

objašnjive pojave, a čudovišta – retki relikti primitivizma u najzabitijim krajevima od Vardara pa do Triglava, i to najčešće kao nuspojava alkoholizma, koji u ovoj zemlji očigledno nikada neće biti iskorenjen“, gundao sam, probijajući se kroz srećnu, drečecu decu.

„Hajde, šta mračiš. Zamisli da stvarno naletiš na nekog demona, ili duha, šta bi bilo?“

„Svakako bi bilo nešto zanimljivo, za promenu.“

„A je l' ćeš tako i večeras da pričaš, kad obučem ono crveno, čipkano...?“ , rekla je i digao mi se. Ubacio sam desnu šaku u džep ne bih li ga nekako namestio, da ostane neprimećen među pionirkama i pionirima.

Izašao sam iz školske zgrade u jedanaest časova. Prolećna kiša, koja je neprekidno padala poslednja tri dana, konačno je stala, ostali su samo oblaci. U OŠ „Vuk Karadžić“, igrom slučaja, išao sam i ja, a i moj ćale. Dvorište je bilo pod kompletnim video-nadzorom, izbrojao sam šest kamera, samo na putu od školske zgrade do Dalmatinske. Umesto crnih metalnih rešetki, na koje su se deca nabadala kad sam ja bio jedno od njih, školsko dvorište bilo je ograđeno pleksiglasom. Nije izgledalo loše, ali nisam bio ni nešto presrećan. Spolja je delovalo kao lepa, uređena škola, ali unutra je vladala anarhija i to kao deo nastavnog plana. Tog što je smislio da nove generacije ne treba u startu disciplinovati jasnom lekcijom o tome na kakvoj je patnji izgrađena naša domovina, trebalo je zatvoriti na jedan dan sa njima, da i lično malo propati.

Prošetao sam se do Ulice Čarlija Čaplina, gde se moja službena zastava 1001 punila strujom. Metalik crvena, kao naš stojadin, kad sam bio dete. Ištekao sam kola iz

struje, otvorio vrata i seo unutra. Pritisnuo sam dugme i elektromotor je zazujao. Bila je to fora *Zastavinih* inženjera, pošto je auto zapravo bio nečujan. Pritisnuo sam naredno dugme i pustio muziku. Pametni mobilni telefon obod Cetinje OC300xi bio je bežičnim putem priključen na kola i ova dva čuda jugoslovenskog inženjeringa su se bez greške podržavala.

„Druže Šipka, evo oprao sam ga malo dok nisi bio tu...“, prepao me je Gagi, s kojim sam nekad išao u odeljenje, a koji je, poput ostalih Cigana u Jugoslaviji, uživao u bezgraničnoj socijalnoj pomoći.

„Kakav drug Šipka, šta te spopalo, što me ne zoveš po imenu? I što si ga prao, zar ne vidiš da se cakli? Specijalni vosak za kola iz Velike Kladuše, caklio bi se i da na njega pada blato.“

„Mirko“, približio se sasvim prozoru, a ja sam se malo štrecnuo, „neki nemir je ušao u mene. Ustanem ujutru i neopisiv strah krene mi kroz telo, sve ovako ispod kože, kao da milion mrava mili. Milion zlih mrava...“

„Šta ti je, bre? Nisi valjda duvao lepak, to su fore iz prošlog veka!“

„Ne, ne! Strejt sam kao lenjir, dede mi pokojnog! Ustanem, ne mogu ni televiziju da gledam, žena kaže idi napolje, izduvaj se, i ja izađem i vidim tvoj auto i... otišao kući po krpu i deterdžent i eto...“

„I je l' ti sad lakše?“

„Nije, brate Mirko. Nije!“, zgrabio me za lakat, a ja sam izgubio strpljenje.

„Skokni do Palmotićeve, malo da popričaš s doktorom“, otrgnuo sam se njegovom stisku. „To ti je od

nerada. Odlepiti si jer uživaš u životu. Nek ti prepíše neku dobru vutru ili se negde zaposli. Zbog takvih lenčuga moramo da uvozimo radnu snagu iz Čehoslovačke!“

„Ne, brate Mirko, ovo je nešto drugo, nema tog leka koji može da mi pomogne. Veliko zlo se sprema, a imaj u vidu da mi, Cigani, nikad ne grešimo kad je reč o pre-dosećajima.“

„Okej, kad ti se poslednji put ovo desilo?“, počeo sam da gubim strpljenje.

„Još kad smo bili deca, u proleće osamdeset devete. Čitav mesec pre nego što su Novi narodni heroji izginuli, bog da im dušu prosti...“, prekrstio se, što me je nateralo da se namrštim. „Svakog jutra sam se budio obliven zno-jem. Glasovi su mi se javljali, glasovi koji su mi pričali o smrti, o bedi i propasti... Toliko sam odlepio da sam sedmi razred ponavljao zbog toga!“

„Da, sećam se.“

„I kad su drugovi Novi narodni heroji izginuli, odjed-nom je sve prestalo! Bio sam ubeđen da sam predvideo njihovu tragičnu smrt, a baba mi je rekla nisi ti ništa pred-video, i juče i prekjuche i danas si samo osetio ono što se negde tamo zbiva.“

„I sad ponovo osećaš to isto?“

„Sad je gore. Tad sam bio dete.“

Odvezao sam se Takovskom do Skupštine, gde sam ušao u tunel koji je vodio u podzemnu mrežu auto-puteva, građenu od 2000. do 2010, kojom je, uz tri linije metroa, izgrađene krajem devedesetih, Beograd bio zauvek lišen saobraćajnih gužvi. Podzemni auto-putevi vodili su od Skupštine zapadno ka Novom Beogradu, južno ka Banjici i jugoistočno ka Konjarniku. Skrenuo sam na prvom račvanju u A1, koji se nadalje delio u šest pravaca, ka Novom Beogradu i Zemunu. Obično sam išao ulicama i mostovima, uživajući u nadzemnoj vožnji, ali sada sam žurio natrag u kancelariju. Skrenuo sam u A3, vozio do Saveznog izvršnog veća, zatim sam, na ulasku u tunel A33, prislonio identifikacionu karticu na čitač, rampa se podigla, pa sam nastavio dalje do liftova za kola, koji su vodili ka službenim garažama, prokopanim dva sprata ispod zemlje. SSUP se nalazio u Ulici kneza Miloša, a jedino se moja Uprava nalazila na Novom Beogradu, zato što je formirana tri godine posle ostalih.

Otišao sam do svoje kancelarije. Đuro, kolega istraživač, nije bio unutra. Zaposlio se u Upravi za analizu neobjašnjivih fenomena, 2008, kada je u penziju otišao njen osnivač, drug Jovan Majstorov – čika Joca. Osim Đura i mene, u takozvanoj „trinaestoj“ bile su još samo šefica Bojana i njena sekretarica Ljubica, u kancelariji pored naše.

Uključio sam *Obodov* laptop i okrenuo se ka prozoru. Kancelarija je gledala na Bulevar Novih narodnih heroja, iza koga se nalazilo Veliko ratno ostrvo, iza kog se nalazio Dunav, iza kojeg su se, na njegovoj levoj obali, pomaljale dve ogromne šake od kamena, spomenik članovima Predsedništva SFRJ i predsednicima republika, koji su izginuli u avionskoj nesreći, trećeg juna 1989. Avion u kome su se nalazili odmah po poletanju sa surčinskog aerodroma se srušio, baš tu gde se sada nalazi spomenik. I dalje se dobro sećam tog ludačkog dana. Bio je čas OTO-a, treći u prepodnevnoj smeni, testerisali smo šperploče, kad se odjednom začula grmljavina mlaznih motora. Skočili smo sa stolica, istrčali na prozore, ali ništa se nije videlo. Samo se čula buka aviona, a nekoliko sekundi kasnije odjeknuo je gromoglasan prasak, od kog se sve zatreslo. Polegali smo na patos, a nastavnik Boža izvadio je pištolj i dreknuo: „Atomski sleva!“ Stajao je s oružjem u vazduhu, u ulozi komandanta naše novoformirane postapokaliptične odeljenske čete, a mi smo drhteći ležali na trbusima. Pošto se, ni kroz dva minuta, nije ništa desilo, osim što su sirene hitne pomoći, milicije i vatrogasaca vrištale Takovskom, nastavnik Boža je zadenuo pištolj natrag za pojas i izgovorio: „Kućama.“

A kod kuće, na sva tri kanala, ista vest: srušio se avion u kome su bili svi članovi Predsedništva SFRJ i svi predsednici jugoslovenskih republika, i to baš kada su poleteli ka Dubrovniku, na prvi, i to tajni, sastanak o budućnosti zemlje. Keva i ćale su nedugo potom došli, svako sa svog posla, uplakani. Mislili smo došao je kraj. Ko će da brine o zemlji ako je celo rukovodstvo izginulo? Srećom, predsednik SIV-a Marković i vojni vrh nisu bili u avionu, pa se stradanje Novih narodnih heroja pretvorilo, kako je pisalo u istorijskim udžbenicima, „u signal jugoslovenskim narodima da se trgnu iz reakcionarne apatije, te da smognu snage za još jedan veliki napor kako bi nastavili putem bratstva i jedinstva i ekonomskog napretka, pod senima šesnaest mučenika, njihovih sekretara i sekretarica, te članova posade boinga 737-300, koji su u to ime položili svoje živote“.

Gledao sam ka crnim rukama, dlanova okrenutih ka nebesima, koje su, što su ih sunčevi zraci više obasipali, delovale još crnje, kada je u kancelariju banuo Đuro.

„Gde si, sokole!“, lupio me je presavijenom *Borbom* po ramenu. „Jesi li ispričao deci kako nam je zanimljivo na poslu?“

Imao je brkove, kao i ja, samo što su moji bili u fazonu Prleta iz *Otpisanih*, a njegovi više u fazonu Save Kovačevića, nakostrešeni i čupavi. Bilo mu je četrdeset godina, kao i meni, diplomirao je prava, kao i ja, samo ne u Beogradu, nego u Titogradu. Govorio je ekavicom, ali mu je crnogorski naglasak ostao.

„Jeo sam govna kako smo imali dojavu o drekavcu.“

„Ha-ha, kakvu dojavu?“